

«Caleco biarguiñac basarricueri elesiñuen gañian» edo eguneroko kontuak euskaraz eman ezina gezurtatzen duen testua

Begoña Azpiri

Edo agian, «geure burua engainatu nahian ibiltze horrek dakartz-kigun duda-mudak egunerokotasun arruntenaren aurrean» behar luke izan ez-saio honen izenpuru. Hala edo nola -hiperkritiko xamarrak izanda, hobe «edonola»-, izan badugu nolabaiteko itzul-testuak moldatzeko, baina mendi ibilaldirik xinpleenaren deskripzioa egiterakoan, panfleto politikorik arruntena geureratzean edonon topatzen dugu makina bat traba eta oztopo: holako hitz horrek halako beste ulerkerare baduenez sartu ezina dela, hurrengoak maileguegia dirudiela, beste puntako esaldi hark juxtu esan nahi denaren kontrako itxura duela...

Asko dira eguneroko gauzak sarritan horren zailak suertatzearen arazoak, baina inguruko euskararenganako hurbiltasun ezak eta itzultzailearen urruntze-desio inkonszienteak dirateke bere eginbeharraren etsairik nagusienak, gauzarik xumeenak hain artifizial izate horren faktoreak.

Aspaldi batean, Eibarko sozialisten alderdiak argitara ematen zuen *Adelante* aldizkariaren orrixken artean, 1902. urteko orrialdeen artean zuzenki, «Caleco biarguiñac Basarricueri Elesiñuen» izeneko manifestua agertu da Pablo Iglesias Fundazioan, norbaitek, egunen batean deskuidoaz han utzi izan balu bezala. Zein urtetakoa den zehazteko klabe batzuk ageri dira bertan: «biarguiñen soziedadiak» mende haserakoak ziren, *Truck-system* ingelesezkoa «trukian» ei-

barreratu zuten garai hartakoak. «Guere artian apartautaco guisonac... eruatia gueure votuequin Ayuntamiento» esaldiak 1931ko apirilaren 12rako biargin edo langile haiek egin nahi zutenaren berri ematen digu, eta guretzat garrantzi handiagokoa dena: gizartearen arlo guztietan euskaraz ederto asko mintzo zen gizon baten eskua daku-sakegu izkutuan lerrootan, Aquilino Amuategurena.

Historia kontuak historiagileentzat direnez, gu, hasierakoaren haritik berrabiatuko gara, «Caleco»-an, eguneroko kontuak euskaraz emateko bideak eta erreferentziak, oratzeko modukoak eta kontuan hartzekoak direlakoan gaude eta. Freskotasuna dariolako, esateko modu arina baina ez edozelako euskara arinean egina delako, horra doakizue adibide gisa SENEZera.

Caleco biarguiñac Basarricueri Elesiñuen gañian

Elesiñuetaco demporan icustendosela bastarra gustiac comprometitzen sela ibiltzen diran votua quentzeco, eta gueyena gusurra, jaunchuac voto batzallien bitartes darabiena; eta onegaichic pentzaudogu caleco biarguiñoc basarricueri, aitzen ematia serbait ser pasatzendan calian.

Urte guchi dala biarguiñoc guengosen, ascomodutaco ugasaben gusurrequin biarreco presiuac galduta, alcarren beserueri campuan mercatzen etzen arma, eta bearguiñen lepora jausten sen erresultaua; merqueta ondo sela esifi lei-quian eifi biarric, escopetia desacreditauas oian egunetic egunera, eta orregatic biarra guichitzen, ala eta gusti ere basarrico mutilles betetzen tallar gustiac eta gentia sobratzen san, gueuc ere lenas gañera alcarren contra mercatzenraño, eta guedlituguifian criauc ere mantenidu

esifi eta atzera euren echetara bialtzen guendusela.

Eta biarric charrenac eguiten situen ugasabac, errico biarra desacreditatzen sutenac, amar valio suen gausegachic iru aintzen suenac, eta erria osticopian artzen se biltzanac, gure desgrasiac aprovechauta dirua aurreraterá llegalausiran, eta gaur dirua daucana sela dan jauna, nais eta edoser isan, pentsaisu selaco jaunchuac diran batzuec, ichu ichuan votua emoteco.

Piscabac mejoratzeco pentzau guenduan biarguiñen Sosedadia eichia; presio obiac ipiñi gueure biarreri, gueuc probauta biarra entregau ugasaberi acreditaueiñ escopetia, eta criau larregui es artu, euroc eta gueu sobrau es gaichian barriro, esta beste onelaco errian comeniran gausa on batzuec eicheco.

¿Uste dosue aintzallec, uguesaba audic, edo jaunchoc lagunduescunic?

Ona sala ori danac esaten escuen, baña iñoc ere es lagundu; eta gueuc biarguiñ guisajuoc maquiñabat gau eta dempora galduta, eta pauso emonda conseguidu guenduan ofisiuetaco Sosiedadiac eichia, eta desio guendus en gausa asco conseguitzia; eta gaur dagos Eibarrren Sosiedadiac presiua jaso eta jateco beste irabastendabela len irabasten es eban asco; biarra obia eichenda eta gente guchiago sobratzenda orañi, biarran creditua gueichu da, eta errira dator asco diru gueyago; eta calia sembat obeto dabillen basarria ere obeto ibiltzendana danac daquigu; eta gura dogu ejempluau erri gustian sabaldu, biarguiñ gustiac gueu besala obeto jarri deichian, eta danoc bat eñda iñdar gueyago daucagulaco, eusteco conseguidu dichugun gauseri eta aurrerá juateco asi garan birian.

Dabilztas orañi jaungcuac nundic gure sosiedade ederrac apurtuco, eta nundic biarguiñoc benderago artuco, eta nundic lagun batibe biarguiñan aldeari Ayuntamientourá juaten es lagaco; eurac nai daben moduan erria manejatze; eta aspertugará osticopian euquigura gai-chuen guisonac gueure votuequiñ gueuc aintzen ipinches.

Orregaichic lenguan batuguñan saloyan biarguiñ daneri deichuta, eta pentzatu guenduan gueure artian apartautaco guisonac Sosiedadiequiñ eta biarguiñequiñ ondo beti portau diranac eruatia gueure votuequiñ Ayuntamiento-
ra, biarguiña defenditzeco.

Sobre larregui desgracias icusi dogu, goicharrac eta betarrocc biarguiñen mejoren contrariuac dirana, eta gueuc apartauta cuac gueure votuequiñ ataraten es badichugu contrariua besteric aintzen euquico estoguna.

Caleco biarguiñac eñgo dogu ale-guiña biarguiñari triunfua emoten; emen votua voto dala, seguru daucagu triunfua; baña basarricueri besela amenasuac emoten descues, vоторic votatzen es badogu contrarian favore, echetic quentzeco aintzerañio.

Baña votua sela dan norberac naida-benari votatzeco, votantiac nai dabena aintzen ipiñchecho, es edoseiñ guisonec iñori quendutaco votuequiñ berari con-veni jacosen guisonac aintzen ipiñche-co: leguian debecaute dago iñori votua quentzia amenasuequiñ eta compromi-suequiñ; nai saltzia eta nais erostia, nais aintzia voto trueque edoser gausa, nais venetan, nais gusurrarequiñ generalian eichen daben moduan.

Eta guc biarguiñoc gura dogu votua voto isandeilla, Ayuntamientoco eñ dei-chian erriac nai dichuan guisonac, eta es comprometedorienac eta tramposuenac. Orregachic quejauc gara biardan lecu-ra, votua biar estan moduan quentzen dabene-gaichic, eta justicia billa juan gausia isandeñ biardan moduan, eta to-patzen es badogu es daualaco biarguiña-ri norc entzun arrosairic; gueu obligauco gará eichera. Eta uste dogu suc ere lagunduco descusuna gausa guichibat biarguiñan favorecuac ataraten.

Biarguiñen parteco comisaiñaua.